

Резюме

Письменский Е. А. Реализация уголовно-правовой политики путем криминализации и декриминализации: анализ текущих законодательных инициатив.

Статья посвящена выяснению проблемных вопросов криминализации и декриминализации как основных методов реализации уголовно-правовой политики в период активизации комплексного реформирования правовой системы Украины. Анализируются проекты законов, зарегистрированные на восьмой сессии Верховной Рады Украины, предусматривающие установление уголовной ответственности за определенное деяние и устранения таковой за деяния, предусмотренные действующим УК Украины. Делается вывод об ошибочной криминализации большинства рассматриваемых деяний в виде ее необоснованности (безосновательности), избыточности и неточности. Установлены элементы неоправданной диспропорции между процессами криминализации и декриминализации.

Ключевые слова: уголовно-правовая политика, криминализация, декриминализация, законодательная деятельность, общественное мнение.

Summary

Pys'mens'kyu Y. The penal policy implementation by the criminalization and decriminalization: analysis of current legislative initiatives.

The article is devoted to clarifying problematic issues of criminalization and decriminalization as the main methods of penal policy implementation during the activation of a comprehensive reform of the legal system of Ukraine. Draft laws registered at the eighth session of the Verkhovna Rada of Ukraine, which involve establishing criminal liability for certain acts and eliminate such liability for acts under the current the Criminal Code of Ukraine are analyzed. Conclusion about false criminalization of the majority of researched acts in the form of its invalidity (absence of arguments), redundancy and inaccuracy is made. Elements of unjustified disproportionality between processes of criminalization and decriminalization are established.

Key words: criminal law policy, criminalization, decriminalization, legislative activity, public opinion.

УДК 336.24.07

MAŁGORZATA CHACKIEWICZ

Dr. Małgorzata Chackiewicz, doktor nauk humanistycznych z zakresu socjologii, wykładowca Wyższej Szkoły Prawa i Administracji Przemysł – Rzeszów – Katedra Bezpieczeństwa Wewnętrznego, Administracja Celno-Skarbowa

**WYBRANE ASPEKTY PRZESTĘPCZOŚCI TRANSGRANICZNEJ
NA PRZYKŁADZIE PRZEMYTU NARKOTYKÓW**

Przestępczość zorganizowana to zjawisko kryminalne występujące w skali międzynarodowej, którego nie można ściśle ograniczyć stanem faktycznym przestępstwa. Obejmuje ona zbiór wybranych przestępstw, złożoną postać (formę) społecznych zachowań. Jest zjawiskiem znanym od dawna, występowała w wielu krajach w różnej formie, a sferą jej zainteresowań były wybrane obszary życia społeczno-ekonomicznego. Członkowie grupy przestępczej często działają z chęci zysku lub żądzy władzy, zwykle przez dłuższy czas. Grupa zorganizowana jest w strukturę, w której występuje podział zadań pomiędzy członkami. Sposobem zarabiania pieniędzy jest również multiprzestępczość. Grupa jest bardzo hermetyczna, zdyscyplinowana i poddana kontroli, używa przemocy lub innych środków zastraszania, dąży do wywarcia wpływu na polityków, organy ścigania, sądy czy media. Nieraz prowadzi działalność w skali międzynarodowej, np. „pierze brudne pieniądze”¹.

Przestępczość zorganizowana nie jest zdefiniowana w polskim prawie, jednak art. 258 Kodeksu karnego informuje, że jest to udział w zorganizowanej grupie albo związku przestępczym mającym na celu popełnienie przestępstwa lub przestępstwa skarbowego. Formą kwalifikowaną tego przestępstwa jest zakładanie, udział oraz kierowanie grupą lub związkiem o charakterze zbrojnym albo mającym na celu popełnienie przestępstwa o charakterze terrorystycznym.

Współdziałający ze sobą sprawcy o niższym stopniu zorganizowania lub w odniesieniu do których brak jest dowodów umożliwiających przedstawienie zarzutów dotyczących zakładania, udziału lub kierowania zorganizowaną grupą albo związkiem przestępczym, mogą być ścigani w oparciu o inne instytucje prawa karnego. Może to być pomocnictwo, współsprawstwo, sprawstwo kierownicze czy polecające lub też, bez względu na formę zorganizowania, popełnienie określonego przestępstwa, np. rozboju czy wyłudzenia.

Przestępczość zorganizowana nie doczekała się również jednoznacznej definicji na gruncie prawa międzynarodowego. Podobnie jednak jak w prawie krajowym, na płaszczyźnie międzynarodowej, a także w prawie Unii Europejskiej istnieją unormowania definiujące zorganizowane grupy i organizacje przestępcze.

Zgodnie z Konwencją Narodów Zjednoczonych przeciwko międzynarodowej przestępczości zorganizowanej, przyjętą 15 listopada 2000 roku w Palermo i ratyfikowaną przez Polskę w 2001 r., Zgodnie z art. 2a „zorganizowana grupa przestępcza jest posiadającą strukturę grupą składającą się z trzech lub więcej osób, istniejącą przez pewien

czas oraz działającą w porozumieniu w celu popełnienia jednego lub więcej poważnych przestępstw, czyli podlegających maksymalnej karze pozbawienia wolności w wysokości co najmniej czterech lat lub karze surowszej, dla uzyskania, w sposób bezpośredni lub pośredni, korzyści finansowej lub innej korzyści materialnej”².

Konwencja wyjaśnia także, czym jest grupa posiadająca strukturę. Jest to grupa utworzona w nieprzypadkowy sposób w celu bezpośredniego popełnienia przestępstwa, która nie musi posiadać formalnie określonych ról dla swoich członków, ciągłości członkostwa czy rozwiniętej struktury. W świetle prawa Wspólnoty, zgodnie z Decyzją ramową Rady Unii Europejskiej 2008/841/WSiSW z dnia 24 października 2008 r. w sprawie zwalczania przestępczości zorganizowanej³, organizacja przestępcza to zorganizowana grupa istniejąca przez pewien czas, składająca się z więcej niż dwóch osób działających wspólnie w celu popełnienia przestępstw, których maksymalne zagrożenie karą przekracza cztery lata pozbawienia wolności lub aresztu lub które podlegają surowszej karze, w celu osiągnięcia, bezpośrednio lub pośrednio, korzyści finansowej lub innej korzyści materialnej. Natomiast zorganizowana grupa oznacza grupę, która nie jest przypadkowo utworzona w celu natychmiastowego popełnienia przestępstwa ani której członkowie nie muszą mieć formalnie określonych ról, w której nie musi istnieć ciągłość członkostwa ani rozwinięta struktura.

Przestępczość zorganizowana była niegdyś zjawiskiem lokalnym, natomiast w ciągu ostatnich kilkudziesięciu lat w wyniku przemian jakościowych stała się znaczącym problemem całej społeczności międzynarodowej. W Europie zaś, gdzie najwyraźniej zaznaczają się procesy politycznego i ekonomicznego jednoczenia państw, zagrożenie ze strony zorganizowanej przestępczości ma szczególny wydźwięk⁴.

Postępująca integracja Unii Europejskiej, której konsekwencją jest m.in. tworzenie się jednolitego rynku bez granic wewnętrznych – opartego na swobodzie przepływu osób, towarów, usług i kapitału – nie oznacza przecież wyłącznie korzyści, ale także poważne zagrożenia. Czynniki te sprzyjają bowiem szerzeniu się międzynarodowej przestępczości, wykorzystującej powstałe w wyniku zniesienia naturalnych barier luki w zakresie bezpieczeństwa i kontroli. W związku z tym zapewnienie bezpieczeństwa obywatelom Unii Europejskiej, a także państw nienależących do niej wymaga ścisłej współpracy organów ścigania w walce z przejawami zorganizowanej przestępczości transgranicznej. Układ Schengen, znoszący granice wewnętrzne między państwami Unii Europejskiej, to jeden z głównych czynników sprzyjających rozwojowi zorganizowanej przestępczości. Przestępczość ta bazuje głównie na złożonej sytuacji ekonomicznej i społecznej w różnych rejonach kontynentu, w szczególności zaś utrzymujących się w poszczególnych krajach dysproporcji w poziomie życia⁵.

Przestępczość transgraniczna jest zjawiskiem silnie rozwijającym się na niektórych obszarach czy w państwach, a jednocześnie słabnącym na innych. Jej dynamika świadczy o poziomie zorganizowania, jak również dużej mobilności członków grup przestępczych. Transgraniczna przestępczość zorganizowana przyjmuje bardzo zróżnicowane formy i rozmiary aktywności w poszczególnych państwach i regionach. Jest zjawiskiem bardzo dynamicznym, a w związku z tym trudnym do scharakteryzowania na wysokim poziomie ogólności. Nie jest łatwo w sposób miarodajny i kompleksowy ocenić skalę jej oddziaływania na bezpieczeństwo państw i systemu międzynarodowego. Nawet pobieżna analiza wpływu wywieranego przez przestępczość zorganizowaną na różne obszary życia pozwala dostrzec dwie jego sfery. Po pierwsze źródłem zagrożenia bezpieczeństwa ze strony grup przestępczych jest już samo prowadzenie nielegalnej działalności, a więc naruszanie na szeroką skalę dóbr chronionych prawem. Nie bez znaczenia dla intensywności tego oddziaływania jest przy tym okoliczność, że aktywność grup przestępczych z jednej strony koncentruje się na popełnianiu czynów zabronionych o znacznym ciężarze gatunkowym, a z drugiej strony przyczynia się do występowania różnych zjawisk z zakresu patologii społecznych, m.in. narkomanii czy prostytucji. Ten rodzaj wpływu można określić mianem pierwotnego, a jego skutkiem będzie zawsze uszczerbek dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli wywołany konkretnym zamachem na dobro chronione prawem, jak i jego bezpośrednimi następstwami. Jednocześnie wpływ ten pojawia się niemal natychmiast, kiedy tylko określona grupa przestępcza podejmie nielegalną działalność, i jest zazwyczaj łatwy do zidentyfikowania⁶.

Transgraniczna przestępczość zorganizowana nie jest wyłącznie wewnętrznym zagrożeniem bezpieczeństwa Unii Europejskiej. Coraz częściej bowiem na terenie naszego kontynentu działają grupy przestępcze o rodowodzie azjatyckim, południowoamerykańskim, czy afrykańskim oraz grupy przestępcze pochodzące z państw europejskich. W ten sposób tworzona jest sieć przestępczych powiązań, której zwalczanie musi opierać się na wspólnym, międzynarodowym działaniu, a nie na samodzielnych możliwościach poszczególnych państw.

Zorganizowane grupy przestępcze o zasięgu międzynarodowym z roku na rok coraz bardziej specjalizują się w swoim procederze. Czyny zabronione z ilości transformują w jakość. Rzeczywistością staje się coraz mniejsza liczba przestępstw, ale przynoszących większe korzyści finansowe. Specjalizacja przestępców i ich pomysłowość powoduje, że stają się oni coraz trudniejsi do wykrycia. Skuteczna walka z tym zjawiskiem musi być związana z ciągłym doskonaleniem służb ścigania. Grupy przestępcze działające w Europie wywodzą się ze środowisk albańskich, tureckich i kurdyjskich, rosyjskich, litewskich, bułgarskich, polskich i włoskich. A z grup, które czerpią swój rodowód spoza Starego Kontynentu, można wymienić grupy: kolumbijskie, chińskie, wietnamskie oraz nigeryjskie. Różnią się one między sobą strukturą, modelem kierownictwa, stosowanymi w przestępczej działalności metodami czy obszarami największej aktywności, łączy je natomiast wysoka skłonność do umiędzynarodawiania swoich działań⁷.

Jednym z elementów transgranicznej przestępczości zorganizowanej jest m.in. zjawisko przemytu narkotyków i substancji psychotropowych. Przestępczość narkotykowa od wielu lat podlega analizom i badaniom. Wynika z nich, że od połowy lat 60. XX wieku pewne symptomy tego zjawiska występowały już w Polsce, jednakże jego nasilenie oraz nieznanne dotąd przejawy i tendencje pojawiały się znacznie później. Zdominowały rynek narkotykowy dopiero na początku lat 90. Szczególnie wytwarzanie, handel i przemysł środków odurzających stały się ważnym elementem nielegalnego obrotu narkotykami oraz źródłem dochodu zorganizowanych struktur przestępczych w Polsce⁸.

Właściwym organem w zakresie wydawania pozwoleń na przywóz, wywóz lub tranzyt środków odurzających, substancji psychotropowych lub słomy makowej w Polsce jest Główny Inspektor Farmaceutyczny. W razie stwierdzenia przez Służbę Celną przypadku przywozu, wywozu lub przewozu przez terytorium Rzeczypospolitej Polskiej lub terytorium innego państwa środków odurzających, substancji psychotropowych lub słomy makowej z naruszeniem przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. czyn taki jest kwalifikowany jako przestępstwo zagrożone karą grzywny i karą pozbawienia wolności, ścigane z urzędu (art. 55 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r.)⁹.

Z informacji publikowanych przez Policję i Służbę Celną czy Straż Graniczną wynika, że grupy przestępcze najczęściej wykorzystują następujące metody:

- przemyt mrówkowy – charakteryzuje się wysyłaniem dużej liczby kurierów z drobnym ładunkiem narkotyków ukrytych w odzieży lub na ciele, najczęściej drogą lotniczą,
- przemyt etapowy – jest to przemyt skomplikowany, organizowany określoną drogą dla zmylenia organów kontrolnych, odbywa się przeważnie drogą lądową lub lotniczą¹⁰.

Sprawcy przemytu narkotyków mają wiele sposobów na skuteczne ukrycie nielegalnego towaru. Poniżej przedstawiono przykładowe skrytki wykorzystywane do tego rodzaju przemytu:

- człowiek – połykanie, umieszczanie w naturalnych zagłębieniach ciała, przyklejanie do ciała,
- bagaż – walizki, torby, przewożone przedmioty,
- środki transportu – samoloty, samochody, pociągi, statki,
- przesyłki pocztowe,
- przemyt narkotyków związany z wykorzystywaniem Internetu¹¹.

Internet ze względu na powszechny dostęp do sieci jest również wykorzystywany przez grupy przestępcze do sprzedaży narkotyków oraz środków psychotropowych. Policja podejmuje w związku z tym obserwację ofert zamieszczanych w Internecie przez sklepy zajmujące się tą formą sprzedaży oraz osoby prywatne. W wyniku prowadzonych kontroli ustalono, że zdecydowana większość takich sklepów wskazuje jako miejsce działalności gospodarczej zagranicę, w szczególności Republikę Czeską, Słowację, Holandię lub inne kraje UE, gdzie także zarejestrowane są domeny internetowe, poprzez które sklepy funkcjonują w sieci. Wiele podmiotów zidentyfikowanych jako oferujące produkty psychoaktywne działa pod przykrywką hurtowni chemicznej oferującej odczynniki chemiczne i szkło laboratoryjne¹². W wyniku wzmoczonych kontroli prowadzonych przez wyspecjalizowane komórki m.in. Policji, szczególnie po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej, dokonuje się coraz więcej spektakularnych zatrzymań osób trudniących się nielegalnym obrotem ww. wyrobów.

Wymienione metody przewozu narkotyków są opisywane w prasie, biuletynach, np. „Wiadomościach Celnym”¹³, „Monitorze Prawa Celnego i Podatkowego”, oraz podawane na stronach internetowych Ministerstwa Finansów w zakładce Służba Celna lub na stronach poszczególnych izb celnych. Wyposażenie Policji oraz Służby Celnej w specjalistyczny sprzęt do kontroli podróźnych i ich bagażu czy obecność wyszkolonych psów do wyszukiwania narkotyków w znaczny sposób usprawnia czynności kontrolne.

„Szlaki i kierunki przerzutu środków odurzających i substancji psychotropowych (na podstawie informacji Straży Granicznej):

- kraje Ameryki Płd. (głównie Kolumbia, Peru i Boliwia) – Polska – przemyt kokainy;
- kraje Ameryki Płd. (głównie Kolumbia, Peru i Boliwia) – kraje Afryki Zachodniej (Gwinea Bissau, Gwinea, Benin, Burkina Faso, Ghana, Gambia, Liberia, Mali, Mauretania, Niger, Nigeria, Senegal, Sierra Leone, Togo, Wybrzeże Kości Słoniowej, Wyspy Zielonego Przylądka) – Polska – przemyt kokainy;
- Maroko – Polska – przemyt haszyszu;
- Holandia – Niemcy – Polska – przemyt marihuany, haszyszu, ecstasy oraz kokainy;
- kraje Europy Wschodniej (Rosja, Ukraina, Białoruś) – Polska – przemyt prekursorów do produkcji amfetaminy (głównie BMK);
- Afganistan – Turkmenistan – Azerbejdżan – Rosja – Białoruś – Ukraina – Polska – kraje Europy Zachodniej (tzw. „szlak jedwabny”) – przemyt heroiny;
- Afganistan – Turcja – Grecja – Bułgaria – Rumunia – Ukraina – Polska – kraje Europy Zachodniej – przemyt heroiny;
- Chiny – Indie – Europa Zachodnia – Polska – przemyt prekursora APAAN (alfafenyloacet-acetonitryl) do produkcji BMK, a w konsekwencji amfetaminy i metaamfetaminy;
- Holandia – Węgry – Czechy – Polska – przemyt komponentów, nawozów, sadzonek do tworzenia nielegalnych linii produkcyjnych konopi innych niż włókniste,
- Pakistan – Polska – kraje Europy Zachodniej – przemyt haszyszu;
- Czechy – Polska – Niemcy – przemyt amfetaminy i metaamfetaminy;
- Polska – kraje skandynawskie – przemyt amfetaminy oraz haszyszu;
- Polska – Ukraina – przemyt amfetaminy;
- Polska – Wielka Brytania, Irlandia – przemyt amfetaminy, kokaina;
- Polska – Niemcy – przemyt amfetaminy;
- Polska – Czechy – przemyt leków zawierających środek psychoaktywny w postaci efedryny lub pseudoefedryny, służący jako prekursor do produkcji amfetaminy i metaamfetaminy¹⁴.

Przemyt narkotyków i substancji psychotropowych stanowi również poważny problem społeczny, z którym borykają się niemal wszystkie państwa. Walcząc z tym procederem, stosują różnego rodzaju środki zapobiegawcze. Zwalczaniem tego rodzaju przemytu zajmują się m.in. wyspecjalizowane organizacje, służby bezpieczeństwa, takie jak Straż Graniczna, Służba Celna, Agencja Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Policja.

Narkotykowy biznes przynosi ogromne zyski, ale zarazem pochłania coraz więcej ofiar. Znajduje się on w rękach dobrze zorganizowanych grup przestępczych działających przez sieć dealerów, którzy rozprowadzają narkotyki w szkołach, dyskotekach, kawiarniach czy innych miejscach skupiających młodzież. Ujawniane afery przemysłowe i nielegalne wytwórnie narkotyków stanowią jedynie wierzchołek góry lodowej przestępczości narkotykowej.

Problematykę przestępczości transgranicznej dobrze ilustrują przykłady z granic polsko-ukraińskiej w województwie podkarpackim oraz polsko-białoruskiej w województwie podlaskim. Z chwilą przystąpienia Polski do UE, przejścia graniczne z Ukrainą, Białorusią czy Rosją (Obwód Kaliningradzki) stały się zewnętrznymi granicami UE, zaś pozostałe granice z naszymi sąsiadami zostały formalnie zniesione (Układ z Schengen),¹⁵ co z kolei wpłynęło na swobodny obrót towarami wewnątrz wspólnoty. Zniesione zostały bariery celne w wymianie towarowej wewnątrz Wspólnoty oraz przyjęto zewnętrzną taryfę celną w wymianie towarowej z krajami trzecimi. Jako kraj członkowski Polska przyjęła ustawodawstwo unijne oparte na podstawowych i niezmiennych zasadach. W ostatnich latach organy ścigające przestępczość transgraniczną otrzymały do realizacji nowe zadania¹⁶. Współpraca odpowiedzialnych służb w obszarze przygranicznym w walce z przestępczością odbywa się na następujących płaszczyznach:

1) Wymiany posiadanych informacji operacyjnych o:

- osobach i grupach dokonujących przestępstw na terytorium drugiej strony;
- osobach i grupach planujących lub wyjeżdżających na terytorium drugiej strony w celu dokonywania przestępstw;
- osobach poszukiwanych;
- poszukiwanych rzeczach.

2) Wymiany informacji szkoleniowych o:

- aktualnie obowiązujących wzorach dokumentów, tj. dowodach tożsamości, dokumentach legalizacyjnych pojazdów i innych;
- nowych, nieznanych dotychczas metodach popełniania przestępstw;
- obowiązujących w danym kraju przepisach prawa.

3) Dokonywania sprawdzeń na terenie obu państw (np. Polski i Ukrainy):

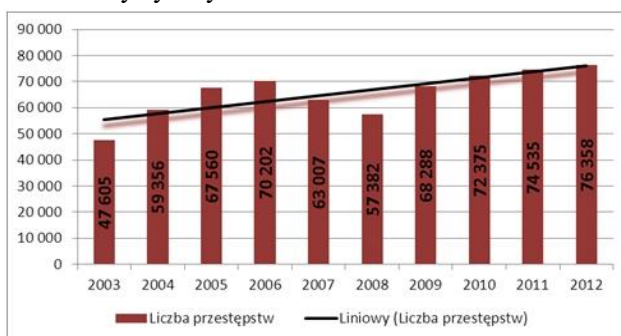
- tożsamości osób przechodzących w materiałach operacyjnych, jak też zatrzymanych w związku z popełnieniem przestępstwa, ich znanych kontaktów przestępczych, posiadanych środków transportu, notowań kryminalnych;
- ustalonych operacyjnie miejsc pobytu/ukrywania się osób poszukiwanych przez wymiar sprawiedliwości i organy ścigania oraz osób zaginionych;
- identyfikacji nieznanymi osobami i zwłok;
- zarejestrowanych pojazdów mogących pochodzić z przestępstwa na terytorium drugiego kraju, a także właścicieli pojazdów, które są wykorzystywane do popełniania przestępstw na terenie drugiej strony;
- autentyczności dokumentów (tożsamości, pojazdów i innych);
- abonentów telefonów, które są wykorzystywane przy popełnianiu przestępstw;
- innych wynikających z bieżącej sytuacji.

Do czynników mających wpływ na rozwój grup przestępczych zajmujących się działaniami niezgodnymi z prawem, m.in. przemytem, możemy zaliczyć zmiany gospodarcze w poszczególnych krajach. Zarówno w okresie wzrostu gospodarczego, jak i w czasach kryzysu czynnikami sprzyjającymi przemytowi są głównie:

- kryzys gospodarczy – ubożenie społeczeństwa i przenoszenie działalności do szarej strefy (poza kontrolą fiskusa);
- niski poziom kar za przestępstwa w zakresie przemytu i obrotu nielegalnie sprowadzonymi towarami;
- masowość dostępu do towarów będących przedmiotem przemytu w krajach, gdzie następuje organizacja przemytu;

- łatwość rozprowadzania towaru;
- brak szerokiego potępienia społecznego dla nielegalnie handlu
- położenie geograficzne Polski w rejonie głównych szlaków komunikacyjnych ze wschodu na zachód Europy,
- duże zyski, które związane są z różnicą cen, jak również łatwością przemieszczania się pomiędzy krajami UE a krajami Europy Wschodniej¹⁷.

Wszystkie te czynniki sprawiają, iż przemyt różnych towarów, m.in. narkotyków, jest bardzo opłacalny, dlatego pośrednikami, tj. dużymi dostawcami i odbiorcami, są zorganizowane grupy przestępcze, które mają niejednokrotnie powiązania ze strukturami terrorystycznymi.

Wykres 1. Liczba stwierdzonych przestępstw narkotykowych w Polsce w latach 2003–2012

Źródło: Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2012 r., s.154, <https://www.msw.gov.pl/pl/aktualnosci/11197,Raport-o-stanie-bezpieczenstwa-w-2012-roku.html> (25.04.2015)

Z danych umieszczonych na wykresie wynika liczba wykrytych przestępstw narkotykowych w latach 2005 i 2006 w porównaniu do roku 2007 i 2008 spadła, natomiast od 2009 r. obserwujemy znaczny wzrost ujawnień do 2012 r. Zwiększenie liczby ujawnionych przestępstw narkotykowych niewątpliwie oznacza poprawę skuteczności m.in. Policji w ich wykrywaniu.

Konieczność współpracy z Europą Wschodnią w zakresie ograniczenia podaży narkotyków obejmuje trzy obszary działania: ograniczenie produkcji i obrotu narkotykami syntetycznymi, w tym nowymi substancjami psychoaktywnymi; współpracę regionalną i bilateralną; wykorzystanie wyników badań do kreowania polityki antynarkotykowej. Wyznaczono konkretne działania, które powinny być podjęte w ramach współpracy UE i Europy Wschodniej w tej dziedzinie. Jest to m.in. zorganizowanie cyklu seminariów dotyczących nowych substancji psychoaktywnych, seminarium ekspertów UE i Rosji dotyczące narkotyków syntetycznych, jak również promowanie dobrowolnej współpracy organów ścigania z sektorem prywatnym (w szczególności z firmami transportowymi, producentami chemikaliów).

Jak wynika z danych Europejskiego raportu narkotykowego, ponad 80% konfiskat w Europie dotyczy konopi indyjskich, co świadczy o stosunkowo wysokim wskaźniku ich używania. Drugie miejsce, z wynikiem 9%, zajmuje kokaina, a liczba konfiskat tego narkotyku stanowi mniej więcej dwukrotność konfiskat zgłoszonych w przypadku amfetamin lub heroiny. Odsetek konfiskat ecstasy – 2% jest mniejszy, ale w ostatnich latach rośnie¹⁸.

Dostępność „nowych substancji psychoaktywnych”, które nie podlegają kontroli na mocy międzynarodowych umów o kontroli narkotyków, to zjawisko stosunkowo nowe na europejskich rynkach narkotyków. Powszechnie wytwarzane poza terytorium Europy substancje można nabyć od internetowych sprzedawców detalicznych, w specjalistycznych sklepach, a czasami na rynku nielegalnych narkotyków¹⁹.

Obserwując tendencję zmian w działaniach poszczególnych krajów Wspólnoty, należy zauważyć, że stoją one przed podwójnym wyzwaniem: muszą opracować skuteczne metody reagowania na nowe problemy oraz zapewniać leczenie osób uzależnionych. Niniejszy raport zwraca uwagę na zmiany oraz nowe wzorce epidemiologii i reagowania. Oszacowano, że większość kosztów związanych z leczeniem uzależnień wynika ze wzorców stosowanej w latach 80. i 90. ubiegłego wieku „epidemii” heroinowej. Odnotowuje się mniejszą liczbę stwierdzonych przypadków rozpoczęcia używania heroiny, uzależnienie od heroiny, które charakteryzuje się modelem choroby przebiegającej z cyklami powrotów do nałogu. W związku z tym rozpoczęcie leczenia jest najskuteczniejszą formą przeciwdziałania. Unia Europejska zainwestowała duże środki, aby zapewnić możliwość leczenia tej grupie osób. Blisko trzy czwarte z nich otrzymuje w tej chwili leczenie substytucyjne uzależnienia od opiatów. Istnieją silne argumenty przemawiające za tym, że tego rodzaju działania mają pozytywny wpływ na zdrowie publiczne oraz osłabienie nielegalnego rynku. Poszczególne kraje w związku ze starzeniem się populacji osób, które używają lub używały heroiny w przeszłości, powinny zapewnić im opiekę. W tym kontekście coraz większym obszarem zainteresowania polityki antynarkotykowej staje się reintegracja społeczna. Ponadto w miarę starzenia się tej populacji będzie wzrastać podatność jej członków na wiele innych problemów zdrowotnych²⁰.

Polska znajduje się w czołówce państw europejskich pod względem spożywania narkotyków. Z danych wynika, że spożycie wśród osób młodych (w wieku 15–34 l.) jest większe niż w jakimkolwiek innym kraju Europy, natomiast w konsumpcji marihuany i LSD zajmujemy drugie miejsce (zaraz za Czechami). Śmiertelność związana z narkomanią dotyka głównie osoby młode. Narkomania wywołuje też wiele negatywnych czynników dodatkowych (np. według raportu United Nation Office on drugs and crime²¹ na 14 mln osób, które zażyły któryś z narkotyków, aż 1,6 mln zaraziło się przy tym HIV)²².

Na zakończenie należy mocna zaakcentować działania związane z poprawą kontroli obrotu prekursorami i kluczowymi chemikaliami służącymi do produkcji narkotyków. Istotnym czynnikiem, który utrudnia skuteczne przeciwstawienie się przez państwa opisanym zagrożeniom, jest proces globalizacji, który dokonuje się także w świecie przestępczym, a którego efektem jest postępujące umiędzynarodowienie struktur przestępczych. Zorganizowane grupy przestępcze, przyjmujące coraz częściej strukturę sieciową o ogniwach aktywnych na terenie różnych państw, z zagrożenia wewnętrznego przekształcają się w zagrożenie zewnętrzne. Im słabsza będzie współpraca między poszczególnymi państwami i im mniej jednolita postawa władz tych państw wobec działań przestępczych, tym trudniej się im będzie przeciwstawić. Tymczasem nawet w Europie wybory strategii przeciwdziałania przestępczości zorganizowanej są tak skrajnie różne, że można wskazać zarówno państwa, które zdecydowały się na konfrontację, jak i takie, które wykazują się co najmniej niechętną rezygnacją ze zwalczania tego zjawiska, jeśli nie milczącym na przyzwoleniem.

W obliczu zagrożeń, jakie niesie ze sobą transgraniczna przestępczość zorganizowana, teoretycznie silniejsze w konflikcie z nią państwa coraz częściej tracą swoją przewagę. Wydaje się jednak, że badania fenomenu tego rodzaju przestępczości z wykorzystaniem koncepcji zagrożeń asymetrycznych mogą pomóc w tworzeniu strategii, których realizacja pozwoli odwrócić tę niekorzystną tendencję²³.

W najbliższej przyszłości należy się spodziewać dalszego rozwoju transgranicznej przestępczości zorganizowanej. Spowoduje to wzrost zagrożenia dla bezpieczeństwa wewnętrznego państw Unii Europejskiej. Organizacje przestępcze będą starały się intensyfikować swoją działalność, wzmacniać międzynarodowe powiązania, a być może szukać kontaktów z organizacjami terrorystycznymi. Skutecznie przeciwdziałania tym zjawiskom zależy od intensyfikacji prac w tym zakresie. Sukces możliwy będzie tylko wtedy, gdy wszystkie państwa europejskie w równym stopniu zaangażują się w ten proces.

- ¹ Kuzior P. Transgraniczna przestępczość zorganizowana-asymetryczne zagrożenie, Niniejszy tekst został opublikowany w miesięczniku „Prawo Europejskie w Praktyce” nr 12 (54) z grudnia 2008 r., <http://przesorganizotepczoscswana.pl/index.php?go=13> 29.04.2015
- ² Dz. U. 2005.18.158
- ³ Dz. UE L 300/42 11.11.2008
- ⁴ Bąk T. Bezpieczeństwo transgraniczne Polski, „Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Oficerskiej Wojsk Lądowych” nr 3 (161), Wrocław 2011, s. 88.
- ⁵ Wójcik J. W. Przeciwdziałanie przestępczości zorganizowanej: zagadnienia prawne, kryminologiczne i kryminalistyczne, Warszawa 2011, s. 199.
- ⁶ Kuzior P. Transgraniczna przestępczość..., op. cit.
- ⁷ Bąk T. Bezpieczeństwo transgraniczne..., s. 90.
- ⁸ Rączkowsk K. Narkotyki organizacja, przestępczość i systemy przeciwdziałania, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne, Warszawa 2009, s. 38.
- ⁹ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. 2005 Nr 179, poz. 1485).
- ¹⁰ Kirowicz R. Stop! Urząd Celny: pojedynki na granicy, Wyd. Iskry, Warszawa 2004.
- ¹¹ Tamże: s. 55.
- ¹² Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2011r., <https://www.msw.gov.pl/pl/aktualnosci/10205,dok.html> (07.06.13).
- ¹³ Wiadomości celne, http://www.mf.gov.pl/sluzba-celna/dzialalnosc/publikacje/-/asset_publisher/1EtN/content/wiadomosci-celne;jsessionid=2DE1626DAA6AFA7D52503D86648A5AAC 29.04.2015
- ¹⁴ Raport o stanie bezpieczeństwa w Polsce w 2012 roku, s.153, Biuletyn informacji publicznej MSW, <https://www.msw.gov.pl/pl/aktualnosci/11197,Raport-o-stanie-bezpieczenstwa-w-2012-roku.html> (25.04.15).
- ¹⁵ Układ z Schengen z dnia 14 czerwca 1985 r. w sprawie stopniowego znoszenia kontroli na wspólnych granicach; Aktem wykonawczym do tego układu jest Konwencja wykonawcza do układu z Schengen podpisana w 1990 r. Weszła ona w życie w 1995 r. W wyniku podpisania Traktatu z Amsterdamu w 1999 r. cały dorobek Schengen został włączony w ramy prawa wspólnotowego. http://europa.eu/legislation_summaries/justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration/133020_pl.htm 29.04.2015
- ¹⁶ Saffjański T. Europejskie Biuro Policji Europol: geneza, główne aspekty działania, perspektywy rozwoju, Warszawa 2009, s. 26.
- ¹⁷ Bąk T. Bezpieczeństwo transgraniczne..., s. 94.
- ¹⁸ Europejski raport narkotykowy 2014, https://www.google.pl/?gws_rd=ssl#q=Europejski+raport+narkotykowy (25.04.2015).
- ¹⁹ Tamże, s. 17.
- ²⁰ Tamże, s. 15.
- ²¹ <http://www.unodc.org/unodc/en/drug-trafficking/index.html> 30.04.2015
- ²² Zagrożenia bezpieczeństwa Europy i świata, Regionalny Ośrodek Debata Międzynarodowej, Toruń 2013, http://www.rodmtorun.pl/download/20131024112410_5f25a_Zagrozenia_bezpieczenstwa_Europy_i_swiate.pdf (25.04.2015).
- ²³ Kuzior P. Transgraniczna przestępczość ..., op. cit.

Streszczenie

Małgorzata Chackiewicz. Wybrane aspekty przestępczości transgranicznej na przykładzie przemytu narkotyków.

Artykuł dotyczy zjawiska międzynarodowej przestępczości zorganizowanej w zakresie przemytu narkotyków. Na podstawie danych Straży Granicznej przedstawiono szlaki oraz kierunki przetrzutu narkotyków i substancji psychotropowych. Przedstawiono najczęściej stosowane metody przemytu narkotyków. Sposoby wykorzystania skrytek służących do nielegalnego przewozu narkotyków. Na przykładzie działań prowadzonych przez Policję wskazano wykorzystanie Internetu przez grupy przestępcze do sprzedaży narkotyków i innych substancji psychotropowych. Omówiono płaszczyzny współpracy odpowiedzialnych służb, działających na obszarach transgranicznych. Scharakteryzowano czynniki, które mają wpływ na rozwój grup przestępczych zajmujących się handlem narkotykami. Podkreślono konieczność intensyfikacji wspólnych działań powołanych w tym celu służb, organów i organizacji w walce z przestępczością narkotykową oraz jej skutkami.

Słowa kluczowe: przestępczość transgraniczna, zjawisko narkomanii, przeciwdziałanie, formy i metody przemytu.

Резюме

Малгожата Хаткевич. Вибрані аспекти транскордонної злочинності на прикладі контрабанди наркотиків.

Стаття присвячена явищу міжнародної злочинності в галузі контрабанди наркотиків. На підставі даних Прикордонної служби, представлено шляхи і напрями контрабанди наркотиків і психотропних речовин. Подано найпоширеніші методи, що використовуються в контрабанді наркотиків; способи використання схованок для нелегальної перевезки наркотиків. Показано використання Інтернету злочинними групами для продажу наркотиків й інших психотропних речовин. Обговорено площини співробітництва відповідальних служб, діючих на транскордонних територіях. Охарактеризовано чинники, які впливають на розвиток злочинних груп, що займаються торгівлею наркотиками. Підкреслено необхідність інтенсифікації спільних дій служб, органами і організаціями у боротьбі з наркотичною злочинністю та її наслідками.

Ключові слова: транскордонна злочинність, явище наркоманії, протидія, форми і методи контрабанди.

Summary

Małgorzata Chackiewicz. Selected aspects of cross-border crime based on drug trade.

The article concerns the international phenomenon of organized crime of illegal drug trade. Basing on the data from the Border Guard, trails and the directions of drug trafficking and psychotropic substances have been presented as well as the most common methods of drugs transport and the ways for using the cubbies exploited for illegal drug trade. By the example of police actions, usage of Internet by criminal groups for selling drugs and other psychotropic substances has been pointed. The areas of cooperation between responsible authorities operating in cross-border areas have been indicated. Factors that influence the development of criminal groups involved in drug trafficking have been characterized. Moreover, the demand for intensifying concerted actions of services, bodies and organizations constituted to tackle drug crime and its consequences has been emphasized.

Key words: cross-border crime, drug addiction, preventing, forms and methods of drug trade.